

КАОЛІН (від назви місцевості Каолін (Kaо lінг — «висока гора») у китайській провінції Цзянсі) — гіпергенна або осадова гірська порода, головним мінералом якої є **каолініт**. Колір білий, світло-сірий або жовтий. Розрізняють К. залишковий (первинний), що залягає на місці свого утворення, і осадовий, природно відмучений і перевідкладений (вторинний). Первин. К. містить (у заг. кількості — до 45–50 %) домішки мінералів групи кремнезему (кварц, опал, халцедон), залишки зерен польових шпатів, лусочок слюди, оксидів заліза і титану та ін., що не розклалися в процесі генезису — вивітрювання або гідротермал. зміни слюдисто-польовошпат. порід (гранітоїдів, гнейсів, сланців). Без збагачення його застосовують у виробництві напівкислих кислотостій. вогнетривів, фаянсу, буд. кераміки, портландцементу, а також для запобігання злежуванню мінерал. добрив. Збагачений К. у знач. обсягах використовують у папер. промисловості як наповнювач паперу та фарфорофаянс. виробництві (госп.-побут., електротех., худож. фарфор; сан.-буд., госп. і тех. фаянс). Є наповнювачем також у миловар., парфумерно-косметич., фармацевт. пром-стях, виробництві пластмас, гуми, штуч. шкір, олівцевих грифелів, тканин. Після спец. оброблення використовують для очищення нафто- та газопродуктів, а також питних і пром. вод. Вторин. К. з вмістом піщано-алевроліт. фракції менше 10 % — сировина для

виготовлення осн. вогнетривів чорної металургії, електрокерам. та кислотостій. виробів, грубої кераміки. Світ. розвідані запаси К. оцінюють у 14,8 млрд т, з яких на Україну припадає 1,1 млрд т (4-е м. у світі після США (3,5), Великої Британії (1,8) та Китаю (1,2 млрд т). К. в Україні відомий з давнини як славнозвісна «біла глина». Його родовища зосереджені гол. чином на УЩ та його схилах, утворюють каоліноносну провінцію у вигляді смуги завдовжки бл. 1000 та завширшки до 350 км, що простягається від Полісся до узбережжя Азов. моря. При заг. кількості бл. 150 держ. балансом запасів обліковується 35 родовищ, з яких 16 — на стадії розроблення. Серед найбільших діючих родовищ — Мурзинське (Черкас. обл.), Пологівське (Запоріж. обл.), Просянівське (Дніпроп. обл.), Глуховецьке (Вінн. обл.). Заг. видобуток К. в Україні складає в середньому 1717 тис. т; експорт (у країни СНД і далекого зарубіжжя) остан. часом становить 230–290 тис. т щорічно.

Рекомендована література

1. Гурський Д. С., Єсипчук К. Ю., Калінін В. І. та ін. Металічні і неметалічні корисні копалини України. Т. 2. К.; Л., 2006.

В. М. Палій

Бібліографічний опис:

Каолін / В. М. Палій // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-9384>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).